

Návštěvy slezských knížat v rezidenci Jana Zhořeleckého*

Mlada Holá

THE VISITS OF SILESIAN DUKES IN THE RESIDENCE OF JOHN OF GÖRLITZ

The article focuses on the contacts between John of Görlitz and the dukes of Silesia. Due to the character of the preserved resources, it focuses primarily on their stays in his town of residence, Görlitz. To follow the chosen theme, we may use the accounts preserved there — they inform us about the important people who visited John's court there. These include a number of Silesian dukes.

KEYWORDS:

John of Görlitz; Görlitz; political communication; court festivities; dukes of Silesia

Jedním z důležitých prvků politické komunikace byla vždy osobní setkávání a jednání vládců. Pokud jde o kontakty mezi slezskými knížaty a českými králi, je možné vycházet pro období 13. století a většiny následujícího věku především z analýzy údajů svědečných řad panovnických listin. I díky nim tak máme doloženy pobyty slezských knížat na pražském dvoře již za vlády posledních Přemyslovců, kdy vzájemné vazby podporovala i sňatková politika. Z jejich plodů mohl těžit po svém nástupu na český trůn Jan Lucemburský, který vztahy s piastovskými vládci dále systematicky rozvíjel. Využil k tomu mj. své časté cesty do Slezska, především do Vratislavi, vojenská tažení proti polskému panovníkovi i na Litvu. Slezská knížata se rovněž účastnila některých významných dvorských slavností pořádaných českým králem v Praze.¹

* Studie byla zpracována v rámci řešení grantového projektu GAČR č. 13-00091S *Jan Zhořelecký a jeho vévodství v lucemburské koncepci České koruny*.

1 Z novějších prací s odkazy na další literaturu viz Lenka BOBKOVÁ, *Územní politika prvních Lucemburků na českém trůně*, Ústí nad Labem 1993; TÁŽ, *Vedlejší země České koruny v politice Lucemburků a jejich následovníků (1310–1526)*, in: táž (ed.), *Integrační a partikulární rysy českého státu v pozdním středověku (Korunní země v dějinách českého státu I)*, Ústí nad Labem 2003, s. 9–34; TÁŽ, *Velké dějiny země Koruny české IV.a (1310–1402)*, Praha — Litomyšl 2003; TÁŽ, *Prezentace královského majestátu v korunních zemích za vlády králů Jana a Karla*, in: Lenka Bobková — Mlada Holá (edd.), *Lesk královského majestátu ve středověku. Pocta prof. PhDr. Františku Kavkovi, CSc. k nedožitým 85. narozeninám*, Praha — Litomyšl 2005, s. 61–80; TÁŽ, *Společné pouto. Slezská knížata ve vztahu k Janu Lucemburskému a Karlu IV.*, in: Lenka Bobková — Mlada Holá (edd.), *Slezsko — země Koruny české. Historie a kultura 1300–1740*, Praha 2008, s. 115–125; Mlada HOLÁ, *Pobyty Jana Lucemburského a jeho syna Karla ve Vratislavi v letech 1327–1345*, in: Józef Dobosz — Jakub Kujawiński — Marzena Matla-Kozłowska (edd.), *Pierwsze polsko-czeskie forum młodych mediewistów. Materiały z konferencji naukowej Gniezno 27–29 września 2005 roku*, Poznań 2007, s. 217–231; TÁŽ, *Curia imperialis. K možnosti ubytování dvora českých králů ve Vratislavi a k funkcím jejich sídel (1335–1526)*, in: Dana Dvořáčková-Malá — Jan Zelenka (edd.), *Dvory a rezidence ve stře-*

Prítomnosť slezských vládců měla podpořit i lesk dvora Janova nástupce na českém trůně, který pro ně byl atraktivní také díky velice úspěšné zahraniční politice českého a římského krále. Mnohá slezská knížata neváhala vyslat své syny, aby v blízkosti Karla IV. získali cenné politické zkušenosti a kontakty. Řada z nich se stala ve druhé polovině padesátých let 14. století v podstatě trvalými členy císařova dvora, mnozí se účastnili jeho výprav do ciziny.² Jedná se nejen o období, kdy tento panovník dosáhl nejvyššího mocenského vzestupu, ale zároveň o dobu, kdy se mu dařilo dlouhodobě udržovat dobré vztahy s polským králem, což umožnilo mj. konsolidaci poměrů ve Slezsku. Současně došlo v řadě tamějších knížectví k nastoupení synů původních vládců, kteří vstoupili do lenního svazku s českým králem. Pro tuto „novou generaci“ byl již manský vztah k českému vladaři v podstatě neměnným faktorem. Její členové si tak byli dobře vědomi i významu náklonnosti lenního pána-seniora. Obdobně jako jeho otec Jan i Karel často zavítal do Slezska.³

Tradice nastolená za Karla IV. pokračovala přinejmenším v prvních desetiletích vlády Václava IV. Na pražském dvoře se v panovníkově blízkosti opakovaně objevují některá lehnicko-břežská knížata či Boleslav III. Minstrberský († 1410) a k Václavovým nejbližším rádcům patřil až do roku 1397 Přemek I. Těšínský († 1410).⁴ Ovšem v důsledku skutečnosti, že v tomto období přestávají být v panovníckých listinách užívány svědečné řady, je systematické sledování atraktivity Václavova dvora pro slezské vládců značně obtížné. Oporu je nutné hledat v jiných typech pramenů. Listiny radních Menšího Města pražského kupř. prozrazují, že dvůr na Malé Straně

dověku II: Skladba a kultura dvorské společnosti (MHB, Supplementum 2), Praha 2008, s. 169–196; TÁŽ, *Slezská knížata na lucemburském dvoře*, in: František Šmahel — Lenka Bobková (edd.), *Lucemburkové. Česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012, s. 409–413.

- 2 S konkrétními odkazy Lenka BOBKOVÁ, *Cestování, součást politické praxe. Cesty Karla IV. po korunních zemích*, in: Lenka Bobková — Michaela Neudertová (edd.), *Cesty a cestování v životě společnosti*, Ústí nad Labem 1997, s. 63–70; TÁŽ, *Společné pouto*; M. HOLÁ, *Slezská knížata*. Viz též Idzi PANIC, *Książęta opolscy, niemożliwcy i strzeleccy na dworze Karola IV*, *Kwartalnik Opolski* 35, 1989, s. 34–45; TÝŽ, *Książę Władysław Opolczyk w otoczeniu Karola IV*, in: Marcei Antoniewicz — Janusz Zbudniewek (edd.), *Książę Władysław Opolczyk [ok. 1326–1401]: fundator klasztoru Paulinów na Jasnej Górze w Częstochowie*, Warszawa 2007, s. 309–324.
- 3 Mlada HOLÁ, *Pobyty Karla IV. a jeho dvora ve Vratislavi v letech 1348–1372*, in: Dana Dvořáčková-Malá (edd.), *Dvory a rezidence ve středověku I (MHB, Supplementum 1)*, Praha 2006, s. 163–189.
- 4 Ivan HLAVÁČEK, *Das Urkunden- und Kanzleiwesen des böhmischen und römischen Königs Wenzel (IV.) 1376–1419. Ein Beitrag zur spätmittelalterlichen Diplomatik (Schriften der Monumenta Germaniae Historica 23)*, Stuttgart 1970, dle rejstříku. Samostatně pozornosti se dosud opakovaně dostalo zejména Přemkovi I. Těšínskému; srov. TÝŽ, *Kníže Přemek Těšínský ve službách českých králů*, in: Helena Dáňová — Ivo Hlobil (edd.), *Těšínská Madona*, Katalog NG, Praha 2002, s. 58–64; Idzi PANIC, *Książę cieszyński Przemysław Noszak (ok. 1332/1336–1410). Biografia polityczna*, Cieszyn 1996, passim; TÝŽ, *Początki kariery dyplomatycznej księcia cieszyńskiego Przemysława Noszaka na dworze króla rzymskiego i czeskiego Wacława IV*, in: Bogusław Czechowicz (ed.), *Historia u Piastów, Piastowie w historii. Z okazji trzechsetlecia śmierci ostatniej z rodu, księżnej Karoliny*, Brzeg 2008, s. 37–46.

měli v osmdesátých letech 14. století Konrád II. Olešnický († 1403) a Přemek I. Těšínský.⁵ Z privilegia Václava IV. pak vyplývá, že dům zde vlastnil rovněž břežský kníže Jindřich.⁶

Vazby slezských knížat můžeme sledovat i v případě členů lucemburské sekundogenitury — jak u Karlova mladšího bratra Jana Jindřicha a jeho potomků,⁷ tak u císařových synů Zikmunda Lucemburského a Jana Zhořeleckého. Právě na kontakty s posledně uvedeným nejmladším mužským potomkem Karla IV. a Alžběty (Elišky) Pomořanské, jenž se narodil v červnu 1370, se zaměří předkládaná studie.⁸

Mladičkému Janovi spolu s jeho oběma staršími bratry, budoucími českými králi Václavem (IV.) a Zikmundem, nejprve Karel IV. udělil v roce 1373 v léno nedávno koupené braniborské markrabství.⁹ Císař pak Janovi ve svých závětech, které sepsal na sklonku života, přiřkl nově vytvořený titul vévody zhořeleckého, do jehož moci měla spadat východní část Horní i Dolní Lužice a z Braniborska tzv. Nová marka neboli Marka za Odrou (*marchia transoderana*). Hold zhořeleckými zmocněnci nechal vykonat ani ne sedmiletému Janovi ještě za svého života v lednu 1377

5 S konkrétními odkazy M. HOLÁ, *Slezská knížata*, s. 412.

6 Srov. *tamtéž*. Dále viz Národní archiv, fond Archiv kolegiální kapituly vyšehradské, sign. 300 (6. ledna 1399). Identifikace není jednoznačná. V souvislosti se sledovaným tématem není bez zajímavosti, že jako majitel sousedního domu je v roce 1399 uváděn kuchař kdysi vévody Jana Zhořeleckého.

7 Opakovaně došlo i k uzavření dynastických svazků. Třetí ženou moravského markrabě Jana Jindřicha se stala kupř. dcera Kazimíra I. Těšínského Alžběta, která však byla řeholnicí cisterciáckého kláštera v Třebnici, takže církev manželství neuznala a papež trval na rozluce. Nejstarší dcera Jana Jindřicha Kateřina se stala manželkou Jindřicha Falkenberského, syn Jošt se oženil s dcerou Vladislava Opolského Anežkou. Dieter VELDTRUP, *Zwischen Eherecht und Familienpolitik. Studien zu den dynastischen Heiratsprojekten Karls IV.* (Studien zu den Luxemburgern und ihrer Zeit 2), Warendorf 1988, s. 354nn.

8 Richard GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, NLM 59, 1882, s. 1–201; Lenka BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr a rezidence vévody Jana*, in: D. Dvořáčková-Malá — J. Zelenka (edd.), *Dvory a rezidence ve středověku II*, s. 197–214; TÁŽ, *Jan Zhořelecký*, in: F. Šmahel — L. Bobková (edd.), *Lucemburkové*, s. 753–757. Stručné hodnocení významu vlády Jana Zhořeleckého především pro město Zhořelec Siegfried HOCHÉ, *Herzogtum Görlitz (1377–1396)*, in: Lenka Bobková — Jana Konvičná (edd.), *Rezidence a správní sídla v zemích České koruny ve 14.–17. století (Korunní země v dějinách českého státu III)*, Praha 2007, s. 403–413; Marius WINZELER, *Görlitz als Residenzstadt des Herzogs Johann von Luxemburg (1377–1396) — eine Spurensuche*, in: *tamtéž*, s. 415–433.

9 Josef EMLER (ed.), *Kronika Beneše Krabice z Weitmile*, in: FRB IV, Praha 1884, s. 419; Jörg Konrad HOENSCH, *Itinerar König und Kaiser Sigismunds von Luxemburg 1368–1437* (Studien zu den Luxemburgern und ihrer Zeit 6), Warendorf 1995, s. 46. Markrabství braniborské Karel IV. koupil od Oty Braniborského v srpnu roku 1373. S dalšími odkazy Lenka BOBKOVÁ, *Markrabství braniborské v rukou Lucemburků*, in: Lenka Bobková — Jana Konvičná (edd.), *Společné a rozdílné. Česká koruna v životě a vědomí jejích obyvatel ve 14.–16. století (Korunní země v dějinách českého státu II)*, (Sešity Ústavu českých dějin FF UK. Řada A. Sv. 3), Ústí nad Labem 2005, s. 159–190 a TÁŽ, *Zhořelecký dvůr*, s. 200.

v Praze.¹⁰ Téhož roku spolu s rodiči princ užívající již titulaturu *marchio brandenburgensis et dux gorlicensis* Zhořelec navštívil; do města záhy přesídlil a byl zde ustaven i jeho dvůr.¹¹ Mladý vévoda se ve Zhořelci zdržoval převážně od sklonku sedmdesátých let až do druhé poloviny následujícího decennia 14. století, kdy často pobýval na dvoře svého nejstaršího bratra Václava IV. v Českém království.

Pro město Zhořelec máme přitom dochovány účty,¹² jež přinášejí informace mj. o různých událostech na dvoře Jana Zhořeleckého. Díky nim je možné sledovat rovněž pobyty významných osob přijíždějících za mladým vévodou do jeho rezidence, mezi nimiž jsou hojně zastoupeni slezští vládci. Zhořeletí radní totiž — jak bylo obvyklé — jejich pobyt ve zdech svého města reflektovali přichystáním pohoštění a případně i daru, přičemž náklady na ně zanesl městský písař mezi výdaje. Tato evidence spolu s výlohami na vyslání posílů do Slezska představuje ve valné většině případů jediné možné vodítko pro podchycení vzájemné komunikace vůbec.

V prvním období existence zhořeleckého vévodství, kdy byl Jan ještě pod výrazným vlivem svých vychovatelů a rádců, účty jeho sídelního města prozrazují pouze kontakty se sousedními knížaty — třemi stejnojmennými syny Jindřicha V. Železného († 1369). Vazby hlohovsko-zaháňských knížat ke Zhořelci vycházely ovšem nejen z geografické polohy, ale navazovaly rovněž na předchozí tradici.¹³ Skutečnost, že si ve Slezsku uvědomovali význam kontaktů navázaných s okruhem osob kolem zhořeleckého vévody, dokazuje pobyt dvou z uvedených hlohovsko-zaháňských knížat u jeho dvora pouhých několik měsíců po úmrtí císaře Karla IV. Nejmladší ze sourozenců Jindřich VIII. řečený Vrabec (*der Sperling/Wróbel*), který měl k mladému vévodovi věkově nejbližší († 1397), za ním zajel do Zhořelce v dubnu 1379.¹⁴ Prostřední ze sourozenců Jindřich VII. Hlohovský nazývaný Rumpold († 1395) se pak účastnil na

10 Richard JECHT (ed.), *Codex diplomaticus Lusatae superioris* (dále CDLS) III: Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen bis 1419, Görlitz 1905–1910, s. 19. Hold byl proveden 25. ledna 1377. K cestě do Prahy Richard JECHT, *Geschichte der Stadt Görlitz*, Görlitz 1926, s. 91.

11 Úspěšně díky účtům rekonstruovala Janův dvůr a slavnosti na něm konané naposledy Lenka BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*.

12 BUWr., sign. Akc 1948/0315; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*.

13 Některý z hlohovsko-zaháňských knížat je např. v účtech zachycen v roce 1376 třikrát; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 7, 11, 17. Znovu jej město hostilo na začátku května 1378, kdy se ovšem Jan Zhořelecký zdržoval v Praze (*tamtéž*, s. 35). Následně je díky úhradám posílů doložena korespondence mezi ním i zhořeleckými měšťany (*tamtéž*, s. 42, 45). K vládě knížat viz Jana ELIÁŠOVÁ, *Księstwo Głogowskie pod bezpośrednią władzą królów czeskich w latach 1331–1384*, in: Jerzy B. Sadowski (ed.), 750-lecie powstania Księstwa Głogowskiego, Referaty wygłoszone podczas sesji popularno-naukowej w Zamku Książąt Głogowskich dnia 17 listopada 2001 r., Głogów 2002, s. 19–63; Jana WOJTUCKA, *Začlenění Hlohovska do Koruny české a jeho vývoj v letech 1331–1384*, in: L. Bobková (ed.), *Integrační a partikulární rysy českého státu*, s. 96–160; Rościśław ŻERELIK, *W średniowieczu*, in: Krystyn Matwijowski (ed.), Głogów. Zarys monografii miasta, Wrocław — Głogów 1994, s. 87n.; Marian KAPŁON, *Głogów i księstwo głogowskie w okresie średniowiecza. Genealogia Piastów Głogowskich*, Głogów 2003, s. 102n.

14 Náklady na pohoštění Jindřicha VIII. Hlohovského jsou v městských účtech evidovány k 21. dubnu; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 47.

podzim téhož roku jedné z prvních velkolepých slavností dvora Jana Zhořeleckého, na niž byli pozváni nejen četní místní šlechtici. Mezi náklady na pohoštění hostů přichází, jak bylo ostatně obvyklé, na prvním místě víno a pivo, navíc ale i mošt (*muste*).¹⁵ V dalších letech je v účtech doložena korespondence a osobní setkání zástupců města Zhořelce s výše uvedenými hlohovsko-zahaňskými knížaty.¹⁶

Atraktivita zhořeleckého dvora pro slezská knížata pak výrazně stoupala se zvyšujícím se věkem tamějšího vévody. Předpokládat lze už jejich účast na turnaji připraveném v lednu 1380.¹⁷ V srpnu téhož roku je jako jeden z hostů „zu dem kamphe“ v účtech města Zhořelce uveden blíže nespecifikovaný minstrberský kníže,¹⁸ se vši pravděpodobností stávající vládce Boleslav III. (+1410). Hosté ze Slezska byli pozváni i na rytířské klání připravené v dubnu 1381, které se ovšem odehrálo patrně v době nepřítomnosti Jana Zhořeleckého.¹⁹ Není rovněž vyloučeno, že někteří z nich mohli do Zhořelce zavítat u příležitosti pobytu českého krále Václava IV. na bratrově dvoře v červnu téhož roku.²⁰ O dva měsíce později dorazil do vévodovy rezidence v doprovodu Zikmunda Lucemburského rovněž Vladislav II. Opolský († 1401), který je tak prvním pramenně podchyceným hornoslezským vládcem doloženým coby Janův host ve Zhořelci.²¹

Po roce 1382 se sice Jan Zhořelecký zdržoval převážně v Čechách, či podnikal cesty v zájmu svého nejstaršího bratra Václava IV., ale do Zhořelce zajížděl také často.²² V říjnu 1385 za ním přijel některý z březžských knížat, snad Jindřich VIII. Lubínský († 1399), jenž ve Zhořelci pobýval i v době Janovy cesty do Lucemburska,²³ jakož

15 *Tamtěž*, s. 53.

16 Např. *tamtěž*, s. 61, 65, 91.

17 V účtech pouze stručně poznamenáno: „zu erung Polanern, Mysenern ...“; *tamtěž*, s. 57. Srov. L. BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*, s. 208.

18 R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 64. Jinak jsou v účtech jako účastníci zmíněni opět pouze obecně Míšňané a „Poláci“.

19 Srov. *tamtěž*, s. 77: „Item pro honore militum et vasallorum et aliorum dominorum de Svidenicz et Budissin, Polonia et Missna...“ R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 33 správně upozornil, že Janův návrat ze Sprembergu, kde pobýval od podzimu předchozího roku, je v účtech zanesen až v květnu 1381; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 79. Otázkou je, zda nemohla nastat chyba v evidenci. Nápadná je totiž skutečnost, že naposledy k němu do Sprembergu vyslali zhořelečtí radní posla v listopadu 1380; *tamtěž*, s. 70 (poselstvo v únoru příštího roku jednalo s fojtem a panem z Biberštejna, *tamtěž*, s. 72).

20 *Tamtěž*, s. 80n. K tomu R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 33.

21 R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 84. Srov. L. BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*, s. 209. K životním osudům opolského knížete viz zejména Ernest T. BREITER, *Władysław książe Opolski*, Lwów 1889; Stanisław A. SROKA, *Kariera Władysława Opolczyka na dworze węgierskim w drugiej połowie XIV wieku*, in: Krystyna Zielińska-Melkowska (ed.), *Europa środkowa i wschodnia w polityce Piastów*, Toruń 1997, s. 265–274; TÝŽ, *Władysław Opolczyk*, in: Stanisław Szczur — Krzysztof Ożóg (edd.), *Piastowie*, Kraków 1999, s. 748–751 a Jerzy HORWAT, *Księstwo Opolskie i jego podziały do 1532 r. Książęta — miasta — kościół — urzędy — własność prywatna*, Rzeszów 2002, s. 129–140.

22 Účty evidují z této doby pouze Přemka I. Těšínského, nevyplývá z nich však, že by zavítal přímo do Zhořelce; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 98.

23 R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 35.

i v červnu následujícího roku (1386).²⁴ Obdobně se ve vévodově rezidenčním městě zastavil o měsíc později některý z hlohovsko-zaháňských knížat, ve zhořeleckých účtech bohužel blíže nespecifikovaný.²⁵ Lze předpokládat, že v těchto případech představoval Zhořelec pouze místo noclehu slezských vládců při delších výpravách. Přes město totiž vedla nejen známá a frekventovaná obchodní tepna spojující západní Evropu s východní, tzv. *Hohe Strasse*, ale také cesta do Dolní Lužice, směřující pak dále až do braniborského Frankfurtu nad Odrou.²⁶

Novou etapu kontaktů Jana Zhořeleckého se slezskými knížaty představoval konec osmdesátých let 14. století. Osmnáctiletý vévoda po své pražské svatbě s Kateřinou († 1400), dcerou meklenburského vévody Albrechta III., jenž byl od roku 1369 švédským králem,²⁷ ve Zhořelci znovu dlouhodoběji pobýval, a to s krátkými přestávkami od konce listopadu 1388 do února příštího roku.²⁸ Ve své rezidenci uspořádal s finanční podporou města řadu dvorských slavností. Zvláště velkolepý byl turnaj připravený před 6. únorem 1389, jenž je v účtech označen jako *hastiludium*.²⁹ Ze slezských vládců přijali pozvání Jindřich VIII. Hlohovský nazývaný Vrabec a Přemek I. Těšínský. Mezi dalšími hosty účastníckými se připravených radovánek najdeme osoby náležející k širšímu okruhu Janových rádců nebo ke dvoru jeho bratra Václava IV. Jedná se každopádně o významné osobnosti z obou Lužic, Slezska i Čech.³⁰ Jejich účast měla bezpochyby sloužit i k demonstraci pozice vévody před říšským sněmem v Chebu, a to jak vůči hostům z Českého království (v tomto kontextu je nutné zmínit několikaletý konflikt Markvarta z Vartemberka se Zhořelcem, Žitavou a Lobavou), tak sousedním vládcům (aktuální byl zejména probíhající spor o hranice mezi Čechami a Míšeňskem, na obzoru se rýsoval svár s Vladislavem Jagiellou).³¹

24 R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 104, 111.

25 *Tamtéž*, s. 112.

26 Srov. alespoň Heinrich WENDT, *Breslau und Görlitz am Ende des Mittelalters*, *Zeitschrift des Vereins für die Geschichte Schlesiens* (dále ZVGS) 63, 1929, s. 73–123; Grzegorz MYŚLIWSKI, *Związki gospodarcze Wrocławia z miastami południowych Niemiec i Sz wajcarii (XIII–XV w.)*, *Roczniki dziejów społecznych i gospodarczych* 55, 2005, s. 127–165.

27 D. VELDTRUP, *Zwischen Eherecht*, s. 433n. Jediným dítětem narozeným z manželského svazku Jana Zhořeleckého a Kateřiny Meklenburské byla Eliška; Božena KOPIČKOVÁ, *V soumraku Lucemburků*, *Dějiny a současnost* 6, 1994, s. 9–14; s odkazy na starší literaturu M. WINZELER, *Görlitz*, s. 417.

28 Ještě před příjezdem vévody Jana projížděl Zhořelcem některý z opavských knížat; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 116. Stejně tak po jeho odjezdu; *tamtéž*, s. 136.

29 R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 127n.; R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 32, 37; srov. L. BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*, s. 210.

30 Výdaje spojené s hosty jsou souhrnně evidovány v městských účtech; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 128–129. Srov. R. JECHT, *Geschichte der Stadt Görlitz*, s. 92; R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 27 a naposledy k uspořádaným slavnostem a jejich účastníkům L. BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*.

31 Viz alespoň Krystyna PIERADZKA, *Udział polskich feudałów w planach rozbioru Polski w XIV i XV w. na tle ich dążeń odśrodkowych*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Seria Nauk Społecznych. Historia* 1, 1955, s. 7–30; Jiří SPĚVÁČEK, *Václav IV. (1361–1419)*, Pra-

Následně se Jan opět zdržoval převážně mimo zhořelecké vévodství. Do své zdejší rezidence zavítal už jen příležitostně, zastavil se zde např. cestou do poutního místa Wilsnack v březnu 1391. Tehdy za ním do Zhořelce před jeho odjezdem do Braniborska přijel „herzog Bunczlaw“, což byl se vši pravděpodobností výše zmíněný minsterský vládce.³² Dlouhodobé setrvání v Českém království ovšem poskytovalo vévodovi Janovi velké množství příležitostí k pěstování kontaktů se slezskými vládci, kteří často pobývali u dvora jeho bratra Václava IV. I v době Janovy nepřítomnosti však zhořelečtí radní hleděli na patričníou reprezentaci vůči slezským knížatům, která do jejich města případně zavítala.³³

I v době pobytu mimo zhořelecké vévodství Jan vedl pravidelnou korespondenci se slezskými vládci. Její frekvenci máme bohužel zachycenu jen nepravidelně, a to v podstatě opět jen díky dochovaným účtům města Zhořelce, které v některých případech vypravilo do Slezska posla s listem svého vládce.³⁴ Máme tak současně doloženy i písemné kontakty Jana Zhořeleckého s osobami, s nimiž se zpravidla osobně nestýkal. Jednalo se např. o manželku zaháňského knížete Jindřicha VI. († 1393) Hedviku († 1409), dceru Václava Lehnického,³⁵ a zejména o vdovu po Bolkovii II. Svidnickém Anežku († 1392).³⁶ V rámci sledování vévodovy komunikační sítě a užívaných strategií

ha 1986, s. 201n.; Lenka BOBKOVÁ — Milena BARTLOVÁ, *Velké dějiny země Koruny české IV.b (1310–1402)*, Praha — Litomyšl 2003, s. 341–345.

- 32 K cestě do Wilsnacku R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, s. 38. Náklady na pobyt Jana ve Zhořelci viz R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 180. K pobytům Jana Zhořeleckého v jeho rezidenčním městě v roce 1392, v souvislosti s nimiž však zhořelecké účty žádného slezského knížete jmenovitě neuvádějí, viz L. BOBKOVÁ, *Zhořelecký dvůr*, s. 212.
- 33 V září a říjnu 1389 byl zhořeleckými radními hoštěn např. Ruprecht Lehnický, s nímž jinak pravidelně korespondovali; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 138, 141. Obdobně město navštívil Jindřich VIII. Hlohovský v květnu a červnu roku 1390; *tamtéž*, s. 158 a 159.
- 34 K problematice komunikačních sítí a poslů ve Slezsku i v rámci širšího kontextu naposledy Martin ČAPSKÝ, *Zrození země*, Praha 2013, *passim*.
- 35 R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 173, 197.
- 36 Listy Jana Zhořeleckého určené svídnické kněžně Anežce, o jejichž doručení se postaral posel placený zhořeleckými radními, jsou přímo uvedeny např. *tamtéž*, s. 141, 171, 178. Dosavadní bádání se zaměřovalo především na správu země za jejího panování; Dagmara ADAMSKA-HEŠ, *Burgrabiowie księstwa świdnicko-jaworskiego w drugiej połowie XIV w.*, Sobótka 56, 2001, s. 213–223; TÁŽ, *Urzędnicy nadworni księżnej Agnieszki w latach 1368–1392*, Sobótka 55, 2000, s. 283–308; TÁŽ, *Personal kancelaryjny księżnej Agnieszki Świdnicko-Jaworskiej w latach 1368–1392*, Sobótka 55, 2000, s. 433–442 a TÁŽ, *Czeski rycerz na świdnickim dworze (Przyczynek do kultury politycznej czeskich starostów w księstwie Świdnicko-jaworskim)*, in: L. Bobková — J. Konvičná (edd.), *Společné a rozdílné*, s. 25–36. Ke správě země s odkazy na starší literaturu naposledy Jaroslav ZELENKA, *Vznik a fungování hejtmanské správy ve svídnickém a javorském knížectví za vlády Václava IV.* in: Lenka Bobková — Martin Čapský — Irena Korbelářová a kol. (edd.), *Hejtmanská správa ve vedlejších zemích Koruny české*, Opava 2009, s. 103–114. Srov. též *Świdnica, Zarys monografii miasta*, red. Waclaw KORTA, Świdnica 1995; Jan RYBOTYCKI, *Księstwo jaworskie i jego stolica (1264–1392)*, Jawor 1987.

není bez zajímavosti, že zřejmě na sklonku roku 1390 vyslal do Svídnice svého služebníka, aby zde vyzvedl blíže nespecifikované dokumenty z Říma, na jejichž vydání měla zvláštní zájem jeho manželka. Zhořelečtí radní měli jeho poslovi poskytnout doprovod a především prostředky pro zaplacení taxy za vystavení písemností.³⁷ Důvodem pro vzájemnou korespondenci — podobně jako u Vratislavi — byly bezpochyby i některé společné zájmy Zhořelce a měst sousedního svídnicko-javorského knížectví.³⁸

* * *

Kontakty Jana Zhořeleckého se slezskými knížaty v podstatě odpovídají lucemburské politické koncepci České koruny tak, jak ji nastolili Jan Lucemburský a Karel IV. Jejich pobytů ve Zhořelci užíval pro zvýšení lesku svého dvora, v němž ostatně nalezneme rovněž četné další osoby ze Slezska, a tím i pro posílení vladařské prezentace a reprezentace vůči vlastní zemi. Vztahy s piastovskými vládci se proměňovaly také v souvislosti s dospíváním vévody. Pouto k nim však bylo předčasně přetrženo náhlou smrtí Jana Zhořeleckého dne 1. března 1396, která jej zastihla ve věku pouhých 25 let v dolnolužickém cisterciáckém klášteře Neuzelle. Místo posledního odpočinku pak následně našel ve svatovítské katedrále v Praze.

RÉSUMÉ:

The article focuses on the contacts between John of Görlitz and the dukes of Silesia. With regard to the preserved resources, it mostly focuses on the visits of the dukes in John's residence town Görlitz. These visits are well documented in the accounts preserved there, revealing much about the visits of important people at John's court. A number of Silesian dukes visited Görlitz and participated in the court festivities organised by John of Görlitz in his residence, mostly towards the end of the 1380s. Although after that, the Duke mostly stayed in Bohemia, his stay at the court of his brother Wenceslas IV. gave him enough opportunity to meet the rulers of Silesia, as they visited it often. Görlitz accounts reveal that John of Görlitz exchanged letters with the family members of the dukes whom

37 R. GELBE, *Herzog Johann von Görlitz*, č. 56, s. 194n. (uvažuje o vročení 1391). Opis příkazu obsahuje pouze denní datum — 19. listopadu. Časovým souvislostem odpovídá vyslání městského písaře pobývajícího předtím u vévody v Praze do Svídnice ke kněžně Anežce, hejtmanovi Benešovi z Choustníka a městské radě; brzy po něm vyrazil ještě zvláštní posel; R. JECHT (ed.), *Die ältesten Görlitzer Ratsrechnungen*, s. 173n. Zdůrazňování zájmu manželky Jana Zhořeleckého na doručení papežských písemností by pak snad mohlo mít souvislost s porodem dcery Elišky.

38 Viz např. problémy kolem hradu Neuhaus (Nowy Dwór) na česko-slezské hranici; Mateusz GOLIŃSKI, *Powstanie i zanik „miasteczek w borach“*, in: Cesarzy Buško a kol. (edd.), *Civitas et villa. Miasto i wieś w średniowiecznej Europie środkowej*, Wrocław — Praha 2002, s. 65–72. Ke kontaktům Lucemburků ve vztahu ke Svídnicko-Javorsku srov. naposledy Dagmara ADAMSKA, *W zaułku wielkiej polityki. Morawski margrabia Prokop a księstwo świdnicko-jaworskie*, in: Mateusz Goliński — Stanisław Rosik (edd.), *Historicae viae. Studia dedykowane Prof. Lechowi A. Tyszkiewiczowi z okazji 55-lecia pracy naukowej*, Wrocław 2012, s. 233–238.

he did not meet personally most of the time, namely with Agnes, the widow of Bolek II. of Świdnica. The ties between the Duke and the rulers of Silesia were a legacy of his father and grandfather, but they were ended abruptly after his untimely death in March 1396. He was only 25 years old.

PhDr. Mlada Holá, Ph.D., působí na Katedře pomocných věd historických a archivního studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Zaměřuje se na správní dějiny a diplomatiku pozdního středověku a raného novověku, stejně jako na dějiny Slezska (mlastep@seznam.cz).